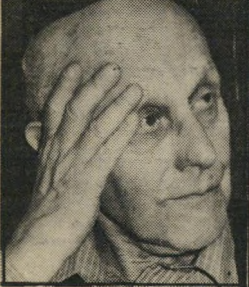

ליתקן את הזקן

שהם היו מתפוררים מעל לראשי הקהל. היינו מתכופפים מיד ומרימים כרוז מהארץ, כדי להראות כעובדי-אורח תמימים. כאותו ערב זרקתי את הכרוזים ליד השעון בכיכר-מוגרב, בין שתי הצגות-הקולנוע. היו הרבה אנשים. אבל שוטר יהודי חסר בי וקרא לי. התעלמתי ממנו והתרחקתי, תוך כדי קריאת הכרוז. השוטר לא היה, כנראה, בטוח שאני הוורק, והניח לי להסתלק. אותו כרוז הכיל התקפה פרועה על קבוצת ברית שלום. ש' פירסמה קריאה נרגשת תחת הכותרת "לא תרצח!" אצל הניח או עצות בשוקים ערביים הומים, כתגמול על פיגועים של הערבים. נהרגו גברים, נשים וילדים. סימון נמנה עם חותמי הקריאה. אילו נאסרתי אז הייתי נמסר לטיפול הכולשת הבריטית (לחץ גופני מתון).

סיפרתי זאת לסימון, כאשר היכרתיו בראשונה כעבור 10 שנים. הוא חייד את חיוכו העדין. אז כבר הייתי בחופשת-הבראה, אחרי פציעתי, אך לבשתי עדיין מדים. באותה עת פירסמתי בהארץ כמה מאמרים, ובהם קראתי להשתלבות ישראל במרחב השמי, לברית עם התנועה הלאומית הערבית ולכינון מדינה פלסטינית לצד ישראל. הווי מנתי לפגישה עם אנשי ברית-שלום. שקראו או לעצמם (כמדור מני). "איחוד". הם קיבלו אותי בשימחה.

ראש הקבוצה היה מרטין בובר, בעל הסמכות המוסרית הכבדי רה. סימון היה מס' 2. המוראל של הקבוצה היה ירוד אחרי המילחמה (מילחמת-העצ' מאות). אבר הכלה על תוכניתה להקמת מדינה דו-לאומית. חברי הקבוצה, כולם קשישים, חשבו שהגיעו לקצה הדרך. אך הנה הופיע איש צעיר, חייל פצוע, והטיף לשלום ולברית-שלום ישרא-אלי-ערבית. הם קיוו, בוודאי, שאני הסגנית הראשונה של אביב-אייפטר היה שלא אהוב את סימון. הוא היה איש אידיאליסטי, נעים-הליכות, רך-דיבור, בעל חושי-הומור ותערובת של חוכמה ותמימות.

סימון

נקודות-המוצא שלנו היו שר' נות לגמרי. סימון וחבריו היו אחרוני המוויקנים של היהדות הגרמנית ההומאניסטית, שופעת האידיאליזם, שתפיסתה היתה על-לאומית. ואילו אני טענתי שהשלום דרוש מטעמים לאומיים דווקא, כדי לאפשר לישראל החדשה לזנק ולתפוס את מקומה במרחב גדול, שיפתח לפניו אפשרויות מדיניות וכלכליות עצומות. למרות ההבדלים בגישה, הגענו למסקנות דומות. מאז חתמנו ביחד על הרבה קולות-קוראים ועצומות. הופענו ביחד באסיפות. לא אחת תמך ברשימות-בחירות שבהן הופעתי כמועמד. עד לאחרונה, כאשר היה כבר חולה וזקן, היתה תמיכתי בכל עניין מתקדם ושוחר-שלום מובטחת. כמעט ולא היה צורך לשאול.

בשבוע שעבר נפטר בגיל 89. לא יהיה שני כמוהו.

ילד בן 80

האם שימרון פרס ויצחק רבין הם מבוגרים? שאלה טיפשית. בוודאי שהם מבוגרים. אלא מה, הם ילדים? בגרות היא, לפי יהודה גור, יציאה מתקופת הילדות וביאה לתקופת האיש. ואכן, כתוב במקורות "בגרות מוציאה מידי האב" (קרוש' ל"ט ע"א).

מתי יוצאים מידי האב? בגיל 18, כשהולכים לצב'ל. אולי קצת לפני כן, אולי קצת אחרי כן.

אולם בשנים האחרונות השתרש בארץ שימוש אחר במילה זו. "מבוגר" פירושו זקן, קשיש, ישש. ברדיו מדברים על "גשים מבוגרות שעברו את גיל הלידה". ואני, לתומי, חשבתי שהגשים דווקא נכנסות לגיל זה עם התבגרותן.

כרגיל, כאשר משתכשת המשמעות של מילה, יש לזה סיבה. ובמקרה זה: נוצר מצב שאין לו הגדרה.

פעם, כאשר אורח-יחיים הצפוי של אדם היה בסביבת ה-40, ומצב הרפואה היה כפי שהיה, אדם בן 60 היה קשיש, ובן 70 היה זקן מופלג. אולם מאז השתנה המצב, והשתנו גם המושגים. שימרון פרס, בן 65, הוא בשיא הכושר שלו. איש לא יגדיר את יצחק רבין, הקשיש ממנו, כאדם "קשיש". רונלד רגן, באמצע שנות ה-70 שלו, חרוק מלהיות "ישש". יש המתלוצצים על קומתו של יצחק שמיר, אך לא על גילו.

אם כן, איך קוראים לאדם בן 65, המקבל על פי חוק, קיצבת י'קנה", והנאלץ להתפטר ממישרות רבות, למרות שהוא בשיא הכושר השיכילי שלו, וגם במצב גופני טוב? איש "בגיל העמידה"? מציחק. קשיש? מוגזח.

וכך בא השכל העממי והחליט לעצב מחדש את המילה "מבוגר". כל אדם מעל 60 הוא "מבוגר".

תחילה זה היה דיבור-סלאנג, אך בהדרגה זה חרר ללשונם של אמצעי-התיקורת. זה יוצר מישפטים מציחיים, כמו "גותרו רק מבוגרים מעטים בצב'ל", או "אין די מקומות למבוגרים בבתי-אבות".

שימוש בלתי-מדויק במילים יכול לגרום לשיבוש המחשבה למשל: "בעיית המחלות של המבוגרים". למה הכוונה? התופעה עצמה מעניינת. לא נעים לקרוא למישהו "זקן". כשיש למילה מסוימת צליל שלילי, מחפשים מילה חדשה. "בית-כסא" הופך ל"בית-שימוש", ואחר-כך ל"שרותים". "סרטו" הופך ל"מחלה ממארת", ואחר-כך ל"מחלה קשה". אסור לקרוא לילד בשמו. בייחוד כשהוא בן 80.

אורי אבנרי אישי יותר

הר"ר סמואל ג'ונסון, הוגה-הרעיונות הבריטי, אמר שהפטריוטיזם הוא המיפלט האחרון של נבל. יתכן שאמר זאת, בשנת 1775, אחרי שנתקל בג'נטלמן שהטיף לריכוזי המושבות האמריקאיות, אחת ולתמיד, אך שלא התכוון להתגייס בעצמו למילחמה הצפויה.

מילחמת איתנים

אני מכיר את עמוס קינן ורן בן-אמון זה הרבה שנים. כאשר החלה מילחמת-האיתנים ביניהם, הייתי בטוח במשך זמן רב שזהו סיכסוך מפוברק, טכסיס היתולי, גימיקי כדי לעורר עניין אצל הקוראים.

זה הזכיר לי תמיד את הסיפור על העיירה האמריקאית, שבה הופיעו שני שבועונים — טירפד ועוקרב. הם תקפו זה את זה מדי שבוע, כועס גובר והולך, תוך השמצות הדדיות פרועות. באחד הימים החליט הגביר של העיירה שזה לא יכול להימשך ככה. מוכרחים לעשות שלום. על כן שיגר לעורכי שני

קינן

בן-אמון

השבועונים הזמנה לארוחת-ערב בטירתו המהודרת, ביום הראשון הבא, בשעה 8 בערב.

ביום הראשון, בשעה 8 בדיוק, צילצל הפעמון בדלת. האורח היה איש קשיש, אפור, בעל הבעת-פנים עצובה. בעל-הבית קיבל אותו בכרכה, הושיב אותו בכורסה, הגיש לו כוס-ויסקי והמתין. עברה רבע שעה, עברה חצי שעה, והאורח השני לא בא. "תסלח לי", פנה בעל-הבית לבסוף אל אורחו, "האם אתה עורך את טירפד או את עוקרב?". את שניהם, השיב האורח.

קול פה, קול שם

הפרופסורים האלה משגעים אותי. הם יודעים את הכל, ואין להם מושג על שום-דבר. השבוע התראיין הפרופסור עימנואל גוטמן במשך כמה דקות לפני צאתו. הפרופסור איש חשוב מאוד במיקצועו, נשאל על הרשימות הקטנות המתייצבות בראשונה בבחירות.

בשיטה הקיימת, הוא הסביר, קל לרשימות קטנות להצליח. רשימה כזאת יכולה להשיג קול פה וקול שם. "ברושים היום 20 אלף קולות (כדי לעבור את אחוה-החסימה). זה לא קשה לגרד..." מכיוון שהייתי ראש הרשימה החדשה הראשונה בתולדות הכנסת שהצליחה להשיג די קולות כדי לעבור את אחוה-החסימה, זה הצחיק אותי מאוד.

אילו היתה לי טלוויזיה דרסיטרית, הייתי אומר לפרופסור הנכבד: "אתה יודע מה? תנסה: תתחיל לגרד ונראה לאן תגיע".

האיש מברית שלום

ההיתקלות הראשונה שלי בארנסט סימון היתה בראשית 1939, ואולי בסוף 1938.

הייתי אז חבר חדש באצ"ל, בן 15. הוטל עלינו להפיץ כרוזים בעיר. נימים הם, לא נהגנו להדביק כרוזים על הקירות. היינו מתערבים בהמון, במקומות של התקהלות — ביציאה מבית קולנוע, למשל — ודווקא את חבילת הכרוזים כלפי מעלה, כך

דויד בן-גוריון ישב בחוג יועציו לפני הופעתו בטלוויזיה בתש"ד-בחירות של מיפלגתו.

המממ, פלטה המאפרת הראשית, ובחנה אותו בעיניים כיי קורתיות. "הקמטים האלה ליד הפה. זה נתון לך הבעה רעה. נו טוב, נוריד את זה כשיכבת-איפור".

השערות הן כסדר, אמר הספר בהיסוס. "אבל כדאי לתת להן גוון קצת אחר. בואו נראה. משהו לבנבן-כחלחל, אולי. ואולי כדאי גם להקטין קצת את הקרחת באמצע. נסרק את השערות פנימה ונרביק אותן בספריי".

הבאתי לך עניבה ו'קט", אמר המלביש. כדאי שתיראה כאחד מן היישוב. צווארון פתוח כבר לא הולך. זה נראה — איך אומרים — אולד-פשנר".

וגם את החולצה כדאי להחליף, אמר עוזרו. צווארון רחב כזה זה כבר לא הולך עכשיו. כדאי לעבור לסטייל אחר".

יועץ-הקול תפס מקום ליד הזקן, ודיבר אליי בעדינות. "תראי, אתה בקשר לדיבור. אני יודע שיש לך סיגנון משלך, מאוד יי-חורי, עם העליות והירידות האלה באמצע המישפט. זה היה כן החלטת כסדר באסיפות-עם שהיו פעם. אבל תבין, בטלוויזיה זה לא עובד. אולי נעבור על ה-טקסט שלך".

הזקן נטל את הגייר והתחיל לקרוא: "נגשים שלוש משימות הציונות: ביטחון, עליה והפרחת השמחה".

הוא העניין, אמר היועץ. "א-ה, וזהו העניין".

תה צועק את המילה, עליה. כדאי להוריד את הקול. שזה יעבור חלק. ככה. הוא הרגיש: "ביטחון, עליה והפרחת-השמחה".

ממילא אין עליה. התלוצץ היועץ השני.

בכלל, אמר היועץ הראשי, הסקרים האחרונים מראים כי הפרחת-השמחה כבר לא מרבחת את הקהל. זה בשביל ערכים. בואו החדה-החדה. אולי כדאי לרבר במקום זה על רמת-המחייה. בואו ננסה, נגשים את שלוש... סליחה, נגשים שלוש משימות הציר-נות: ביטחון, עליה ושיפור רמת-המחייה".

ואולי במקום עליה נגיד מילחמה באינפלציה, הציע העוזר. בינתיים סימון המאפרים את מלאכת-האיפור, וברקן את התו-צאות במוניטור. הוא נראה קצת זקן, אמרה המאפרת הראשית לעוזרת שלה, "אני לא בטוחה אם לא כדאי בכל זאת להכהות את השערות. בואו ננסה".

העניבה לא טובה, פסק המלביש. רציני מדי. אנחנו לא הולכים להלווייה. אנחנו רוצים להגיד שאנחנו מיפלגת הרור הצעיר, יעני, מיפלגת העתיד. אז אולי עניבה ורודה..."

יועץ-הקול לא היה מרוצה. אנחנו מוכרחים לעשות משהו בנוגע למיבטא הפולני הזה. אתה אומר נגש'ר במקום נגשים. אם תחזור על המילה כמה פעמים, נתקן את זה. אל תשכח שאנחנו פונים גם לבורחים מצפון-אפריקה. אולי אתה יכול לבטא את הח' בביתחון, והע' בעליה?"

ומה שנוגע לציונות, הוסיף עוד כ'. אנחנו יודעים שאתה ציוני גדול, וכי' וכי'. כל הכבוד. אבל בימינו המילה הזאת מעוררת התנגדות. זה נשמע משעמם. יש בזה ריח של העבר. אז אולי נגיד, שלוש משימות העתיד... זה נשמע יותר טוב, מה?"

כך זה היה נשמע אילו חי בן-גוריון בימינו. למזלו מת לפני כן.

המיפלט האחרון

פרשת דן קוויל אינה מפתיעה אותי. לגמרי לא. קוויל הצעיר (41) הוא סנאטור ימני, לוחם אנטי-קומוניסטי קשות, חסיד נלהב של חזיון עוצמתה הצבאית של ארצות-הב-רית. מתנגד תקיף לפירוק-הנשק. נץ.

עכשיו מתברר שכאשר הגיע תורו להתגייס לצבא ארצות-הב-רית ולהישלח לוויאט-נאם, בשיא המילחמה שם, לא בא לו ללחום. אילו היה ישראלי, היה יכול לגרל פיאות ולהודיע שהוא בחורי-שיבה. בארצות-הברית זה לא הולך, אז הוא הפעיל קשרים מישפחתיים ומצא מיפלט בטוח כמלשימה לאומי. זהו צבא של חיילי-עופרת, הכפוף למושל של כל מדינה, מין חייל-מילואים של מחנות-קיץ, הנשלח לחזית רק במילחמת-עולם.

אז מה? לא נורא. בארצות-הברית, כמו בישראל, אין הרבה בחורים עשירים, לבנים (=אשכנזים), צאצאי מישפחות-צמרת, המגיעים ליחידות קרביות.

השאלה היא: מדוע צריך דווקא בחור כזה להיות נץ, שוחר-מילחמות, דמגוג לאומני קיצוני?

והי תיסמונת הידועה בעולם כולו, וגם בישראל. מרבית השירים של הליכוד הם בעלי עבר קרבי מופקפק מאוד-מאוד.

לא כל הרמגושים הלאומניים היו משתמטים, ולא כל המש-תמטים הופכים דמגוגים לאומניים. אך ריבוי המיקרים האלה אומר ככל זאת דרשני.

מה גורם לזה? האם ההשתטות משרות קרבי מעוררת כלב המשתמטים רגשי-אשם וכבושה, המוצאים להם ביטוי בהשקפה ניצית-קיצר-נית?

האם הם מפצים את עצמם על מה שהחסירו? האם הלוחמ-נות המילולית הקיצונית מעניקה להם, בדיעבד, הרגשה נעימה של פייסרים?

ואולי הסכר הנכון הוא ציני יותר: אותה הסתגלות הקא-רייריסטית, שגרמה להם להתרחק ממקומות שבהם שורקים כרד-רים, מביאה אותם אל הרמגוניה הלאומנית, שיש לה תמיד שוק טוב?